

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת ראה

זמן ר"ת	צאת חשבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
20:58	20:05	19:15*	י-ם
20:55	20:03	19:13	ת"א
20:58	20:06	19:16	חיפה
20:55	20:04	19:14	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 18:55

ראה אחדות ה'

והיינו שבאים בהשגחה גמורה מאיתו יתברך, הפועל ומבורך לעושי הטוב בברכה ולעושי הרע בקללה.

ובזה יבואר מדוע נקראו כאן הטוב והרע בשם ברכה וקללה, וגם מדוע לא נזכרו הברכות והקללות עצמם, שכן אין המדובר בברכה או בקללה מסוימת, אלא בבחירת האדם בדרך הטובה או בדרך הרעה, ולכן נזכרו בלשון יחיד לומר שמדברים על המושג שנקרא ברכה וקללה, ולא על ברכות מסוימות. ואפשר גם מפני שבזמננו עשאים השמייענו אותם בלשון יחיד, וכתחילת הפסוק ראה אנוכי, להשמייענו על אחדות ה' שממנו כל הכוחות, ושלכן שייך במעשינו ברכה וקללה, ורמז לדבר זה במילה ראה, ראשי תיבות ראה אחדות ה', וזאת על ידי שאנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. [ועיין לרבנו בחיי בספרו חובות הלבבות בשער היחוד פרק ז', שבע הוכחות לאחדות ה' ממציאות העולם, ולדברינו יש להוסיף ראיה נוספת מן התורה, מעצם הבחירה שיש לאדם והשכר והעונש, היא הוכחה שבזמננו אחד ומנהיג הטוב והרע כפי הצורך].

וכל זה היה צריך משה רבנו להשמייענו בכניסתנו לארץ, שכן עד עתה היו במדבר וחיו בצורה ניסית, מי שעשה רע בא על עונשו מיד, וכן עושי הטובה קיבלו שכרם מיד, אבל משיכנסו לארץ ההנהגה האלוהית עם בני ישראל משתנה, ישנה אריכות אפים בין לעושי הטובה ובין לעושי הרשעה, דבר שיכול לגרום לבני אדם לחשוב ח"ו כאילו הרעה והטובה אינה באה מאיתו יתברך, ולכן דוקא אז יש צורך ללמד על הבחירה ולקרוא לטוב ולרע אשר עובר על האדם בעולם בשמותיהם האמיתיים, ברכה וקללה, שכאמור לשון זו משמע שיוצאים מפי המברך או המקלל ואינם באים בלא כונה מכוונת.

ובאמת שענין הבחירה הוא ברכה גדולה ליושבי תבל, שכן על ידי זה יכולים לזכות לשכר טוב מן השמים ולהצליח בעולם הזה ובעיקר לעולם הבא, ולקבל רוב טובה שפע ברכה והצלחה עד בלי די, שכל זה היה נחשך ונמנע מהם בלעדי הבחירה, שאז כאמור אין מקום לשכר ועונש, והגם שעל ידי הבחירה יכולים גם לקבל עונשים גדולים שבלעדי הבחירה לא היה מקום ליתן להם, מ"מ הטובה והברכה הינם עצומים יותר, וכמו שאמרו רבותינו (יוטב ע"ו.) שמידה טובה גדולה ממידת פורענות, והוכיחו (תוספתא סוטה פ"ד הלכה א, ודובא בתוס' סוטה י"א. ד"ה מרים) שגדולה הברכה מן הקללה פי חמש מאות. ולא עוד אלא שעיקר בריאת הבחירה בשביל לשלם טוב, זו התכלית העיקרית וממילא יש אפשרות גם לעונש אבל לא זו המטרה. ועוד שבסוף אחר שיקבל כל אחד את עונשו על מעשיו הרעים, הוא יקבל שכרו הטוב על מעשיו הטובים, וכבר אמר בשם גדולי המוסר ששווה לעבור את כל מיני הגיהנם בשביל לקבל בסופו של דבר את הברכה היא הגן עדן.

ודבר זה אנו רואים אותו בהפטרות השלישית לשבעה דנחמא, הלא היא הפטרת פרשתנו הפותחת במילים עניה סוערה לא נוחמה, והנה כאשר נתבונן במה הקב"ה מנחם אותה, נראה שהקב"ה מצוה אותם על הבחירה בטוב וכמו שאומר הנביא (ישעיה נ"ד ו"ה-ט"ו) בַּצְדָקָה תִּפְּלֹגְנִי רַחֲמֵי מַעֲשֶׂיךָ כִּי לֹא תִירָאִי וּמִמָּחָתָה כִּי לֹא תִקְרַב אֵלַיךָ. הֵן גֹּזֵר נִגְזֹר אָפֶס מֵאוֹתֵי מִי גָר אֶתְּךָ עֲלֶיךָ יִפּוֹל. הִנֵּה אֲנִי בְּרָאִיתִי תְּרֵשׁ נִפְתָּ בְּאֵשׁ פָּתָח וּמוֹצִיא כְּלֵי לְמַעֲשָׂהוּ וְאֲנִי בְּרָאִיתִי מִשְׁחִית לְחִבְלָה. וְהִינֵנו עֹשֵׂי טוֹב וּתְבַרְחִי מִן הָרַע, כִּי אֲנִי בְּרָאִיתִי אֶת הַטּוֹב וְהָרַע, וְעַל יְדֵי מַעֲשֶׂיךָ הַטּוֹבִים תִּזְכֶּי לְכָל הַטּוֹב שֶׁמַּצַּפָּה לָךְ, וְהִיא רְצוֹן שִׁיתְקִיִּים בְּנוֹ הַמֶּשֶׁךְ דְּבָרֵי נְבוֹאָת הַנַּחֲמָה (שם י"א) כֹּל כִּלְי יִוצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלָה, וְכָל לֶשֶׁן תִּקְוָה אֶתְּךָ לְמִשְׁפָּט תִּרְשָׁעִי, זֹאת נִחְלַת עֲבָדֶי ה' וְצִדְקָתָם מֵאֵתִי, אָמֵן.

פרשתנו פותחת בברכות והקללות, הברכות למי שעושה רצון ה', והקללות למי שעובר על רצונו, ואמנם כבר נפגשנו עם מושגים אלו בתורה, אך לא בקשר למעשיהם של בני אדם, וזה המקום הראשון שבו התורה קוראת למי שמקבל טוב עבור מעשיו ברכה, ולמי שמקבל רע עבור מעשיו הרעים קללה, וצריכים להבין מה נתחדש כאן. ועוד, משונה ברכה וקללה זו מכל המקומות שבתורה, שכן לא מוזכר מה היא הברכה והקללה, ואע"פ שרש"י (פס' כ"ו) מפרש שהברכה והקללה הם האמורות בהר גרזים ובהר עיבל, שיתבארו לקמן בפרשת כי תבוא (דברים כ"ו), הנה גם שם לא נתבאר רק הקללה ולא הברכה, ואמנם רש"י שם שמפרש שמתוך הקללות אנו לומדים את הברכות, אבל עכ"פ הם לא נזכרו במפורש, ועוד מאחר שנזכרו ונתפרשו לקמן מדוע צריך להזכיר זאת כאן. ועוד שהתורה קוראת להם בְּרָכָה וְקִלְלָה בלשון יחיד, ולכאורה היה צריך לומר ברכות וקללות, שהרי לא ברכה אחת ולא קללה אחת נתפרשו בהר גרזים והר עיבל.

ונראה לבאר בס"ד, שפרשתנו באה ללמד על אחד מעיקרי האמונה והוא ענין הבחירה שנתן הבורא יתברך לאדם, ודבר זה לא נתפרש עד עתה, וכידוע ענין הבחירה הוא היסוד לכל השכר והעונש, שהרי אם אין בחירה לאדם מה לבחור, ונגזר על כל אחד מה יעשה טוב או רע, מה מקום יש ליתן שכר או להעניש את האדם, הרי כך גזר עליו הבורא יתברך, אולם מאחר שיש לאדם בחירה גמורה לבחור בטוב ולמאוס ברע ולהיפך, א"כ יש לו שכר על בחירתו בטוב ופרישתו מן הרע, או עונש על בחירתו לרע וברירתו מן הטוב.

והנה היינו יכולים לחשוב שהטוב והרע שאנו רואים בעולם אינם קשורים למעשי בני אדם, וכמו שיש המאמינים במזלות וחושבים שכל אחד מהמזל שלו, מי שמזלו טוב יהיה לו טוב, ומי שמזלו רע יהיה לו רע, בלי שום קשר למעשיו. ויש אחרים שחושבים שיש שתי כוחות בבריאה האחד פועל טוב והאחד פועל רע, והם מתנגדים זה לזה ונלחמים זה בזה, ומי שקורה עימו טוב, זה בא מכח הטוב, ואילו הסובל רע בעולם בכל צורה שהיא, כגון חולי או רעב וכיו"ב, כל זה בא מכח הרע, והשווה בין אלו המאמינים במזלות ובין אלו המאמינים בשניות, דהיינו שיש שני בוראים לעולם, שמעשיו של האדם אינם משפיעים על מה שעובר עליו בעולם טוב או רע.

וטעויות מעין אלו בא הקב"ה בפרשתנו להוציא מן הדעת, ולכן אמר רַחֵם אֶנְכִי, דהיינו אני הקב"ה יחיד בעולמו והוא שנותן לכם את התורה והמצוות, ולא תאמר יש שני בוראים אחד טוב ואחד רע, אלא אני נִתֵּן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקִלְלָה, ברכה היינו טוב וקללה היינו רע, ושיניהם אני נותן, וממשיך לפרש במה הם תלויים, במעשי בני אדם, אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֲלֵכֶם וְכֹי' וְהַקִּלְלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֲלֵכֶם וְכֹי', שאם אינו כן, שאני אחד הנותן אותם ותלויים הם במעשי בני אדם, אין מקום לשכר ועונש.

הוא שאמר הנביא (ישעיה מ"ה יז) יוֹצֵר אֹר וְבוֹרֵא חֹשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי ה' עֹשֶׂה כָּל אֵלֶּה, דהיינו אני בראתי את הטוב והרע, ולא שיש שני בוראים, וממילא שייך שכר טוב לעושי טוב ועונש לעושי רע. ולכן בפרשתנו שינה את שמם לברכה וקללה, ולא אמר טוב ורע, שטוב ורע הינם שמות לכוחות ולא בהכרח שבאים ממעשי בני אדם, אבל כאשר אומר ברכה וקללה, הם תלויים במעשים, שכן ברכה וקללה הם ביחס לדבור, שמברכים או מקללים את האדם,

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל בכל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואחר, הי' ישמרו ויצלם מכל

לעילוי נשמת דודתי היקרה מרת דדה בת שרה ז"ל, נלב"ע א' אלול תשע"ז, תנצב"ה.



אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות שבת (מלאכת דש)

שואע"פ שהעיקר כסברת המתירים [שכן משמע בבית יוסף שסובר כמתירים, ושכן משמע מהרמ"א שפסק בסתם כהמתירים, וגם בדברי הרמ"א אנו אומרים שסתם ויש הלכה כסתם], מ"מ הנכון להחמיר בזתים וענבים שלא למצוץ בפיו ולהקל בשאר פירות. וכל זה במוצץ, דהיינו ששם הפרי בשפתיך אבל המכניס את כל הפרי לתוך פיו, לכל הדעות מותר לסוחטו בפיו, שהוא דרך אכילה ומותר. [משנב"ב (שם ס"ק י"ב) וחזו"ע (שם עמ' קמ"ד)].

אם יצאו משקים מעצמם

לח. שנינו (שבת קמ"ג:) ואם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר, ואם למשקין היוצא מהן אסור. והיינו שאם הניח אדם פירות בסל ויצאו מהם משקים, חכמים אוסרים לשתות משקים אלו, ור' יהודה מחלק, שאם הניח את הפירות בשביל לאוכלם, הרי שהמשקים היוצאים מהם מותרים בשתיה, ואם הניחם בסל לסוחטם, הרי שהמשקים היוצאים מהם אסורים. וביארו בגמרא את מחלוקתם, שר' יהודה מודה לחכמים בזיתים וענבים, שכיון שעומדים לסחיטה, אפילו שהוא הניחם למאכל, מ"מ מאחר שיצא מהם משקים הוא נותן דעתו לסוחטם ויכול לבוא לסוחטם בשבת, לכן אסור לשתותם. ומודים חכמים לר' יהודה בשאר פירות שאינם עומדים לסחיטה כלל, שמכיון שמותר לסחוט אותם, אפילו הניחם למשקים מותר לשתות המשקה היוצא מהם. ולא נחלקו חכמים ור' יהודה אלא בתותים ורמונים, שעומדים לסחיטה קצת ורובם נאכלים, שלדעת חכמים דינם כזיתים וענבים, שאסור לשתות המשקה היוצא מהם בכל אופן, אפילו אם הניחם בסל לשם מאכל. ולדעת ר' יהודה תותים ורמונים דינם הוא כך, שאם הניחם למאכל, מותר לשתות את המשקה היוצא מהם, ואם הניחם בסל לסחיטה, אסור לשתות את המשקה היוצא מהם. והלכה כחכמים וכמו שפסק הרמב"ם (פכ"א משבת הט"ו) וז"ל: פירות שזבו מהן משקין בשבת, אם זיתים וענבים הן אסור לשתות אותן המשקין עד מוצאי שבת, גזרה שמא יתכוין ויסחוט אותן בשבת. ואם תותים ורמונים הן, אם הכניסן לאכילה, משקין שזבו מהן מותרין, ואם הכניסן לדורכן משקין שזבו מהן אסורין עד מוצאי שבת. עכ"ל. וכ"פ השו"ע (סי' ש"כ סעי' א').

פירות שאין דרך לסוחטם

לט. וממוצא דבר נלמד שפירות שאין דרך לסוחטם כלל, מותר לסוחטם אפילו לשתותם, וכן פסק הרמב"ם (פכ"א משבת ה"ג): אבל שאר פירות כגון פרישני ותפוחים ועוזרדין מותר לסוחטן בשבת מפני שאינן בני חסיטה. עכ"ל. וכן פסק השו"ע (שם). [ואולם כבר ראינו שתפוחים הדרך לסוחטם, ולכן אסור בזמן הזה, וכ"פ בחזו"ע, ואינו דומה למה שכתב הט"ז (ס"ק ה') שהדרך לסחוט תפוח כדי לרכך אותו, שכן היה בזמנם, אבל בזמנינו סוחטים את התפוח בשביל המיץ שלו, ובודאי שיהיה אסור לפי מה שלמדנו הבית יוסף שתותים ורימונים לאו דוקא, אלא כל מה שהדרך לסוחטו הוא בכלל הגזירה שם: ביטול לסחוט וזתים ונבנים].

לסחוט שאר פירות על גבי סוכר

לו. אע"פ שראינו בהלכה הקודמת (הלכה ל"ה) שאפשר לסחוט לימון על גבי סוכר ומועיל גם לדעת האוסרים לסחוט לימון, מיהו כל זה דוקא בלימון על גבי הסוכר, שאין הוא סוחט הרבה לימון מחמת חמיצותו, והרוב זה מים, אבל בשאר פירות שרוצה לסוחטם, וממלא מהם כוס שלימה, אינו יועיל שישים מעט סוכר, שכבר אין זה בגדר משקה הבא לאוכל אלא משקה הבא למשקה שאסור לכל הדעות. [כן מתבאר מדברי השו"ע (סי' תק"ה), והוא מתשובת הריב"ש (סי' קכ"א), וכן כתב הט"ז (סי' תק"ה ס"ק ב').]

לסחוט תפוז לתוך סלט פירות

לז. ומ"מ אין צריך שכל המשקה יבוא לתוך האוכל, ואפילו אם רוב המשקה בא לתוך האוכל די בזה, וכמו שמבואר בדברי הט"ז הנ"ל. [וכן למד המאמר מרדכי (שם ס"ק ג') מדברי הט"ז, וכן כתב במפורש המשנ"ב (שם ס"ק ה' ו' ז'), ועיין בשער הציון (שם ס"ק ו') שכתב כן גם בשם הפרי מגדים (משב"ז ס"ק ב'), ובאמת המעיין שסיראה שיש חילוק בינו לבין המאמר מרדכי, שהמאמר מרדכי התיר כל שהרוב נבלע במאכל, אע"פ שהשאר משקה, ואילו הפרי מגדים כתב שאם כונתו למשקה אינו מותר אפילו אם הרוב נבלע במאכל, אולם אם אין כונתו למשקה והרוב נבלע במאכל אז מותר גם לשתות המשקה הצף מעל המאכל שלא כיון אליו]. ובספר חזו"ע (שבת ד' עמ' קל"ט) סייע דברי הט"ז מדברי האורחות חיים, וכן פסק להלכה שכל שהרוב נבלע במאכל די בזה. [והמעיין בראייתו מהאורחות חיים יראה שאפילו אם מכין למשקה גם כן מותר כל שהרוב נבלע במאכל, ומכיון שיש לנו ראשון שכך דעתו א"כ בודאי אפשר להקל בזה]. ולפי זה מי שרוצה לסחוט תפוז לתוך סלט פירות באופן שרוב המשקה נבלע בסלט פירות. מותר.

מציצת פירות בפיו

לח. וכל זה לסחוט בידי את הפרי, או בכלי אפילו אינו ראוי לכך, אולם אם מוצץ בפיו את הפרי ומוציא ממנו משקה, נחלקו בזה הראשונים, שר' אליעזר ממיץ (ספר יראים ס"ו רע"ד) אוסר, אפילו בבשר שנבלע בו מרק, וכ"ש ענבים, והביא דבריו בהגהות מימוניות (פרק כ"א משבת אות י'). ואילו בספר שבלי הלקט (ס"ז ז) כתב על זה בשם הר"ר בנימין דאין במציצת בשר ופת ולא המוצץ בפיו משקה מפירות או מענבים דרך סחיטה כלל, ואפילו אם היה דרך סחיטה היה מותר, שאיסור סחיטה אינו שייך אלא בדבר שדרכו להיות משקה כגון זיתים וענבים שחשוב, אבל משקה בתוך פיו, מה חשיבות יש בזה, ואפילו אם יתכוין למצוץ המשקה ממנו בפיו אוכל הוא חשוב ובטלה דעתו אצל כל אדם, וכן כתב בספר העיטור (הלכות יו"ט סוד"ה מחלוקת יב). והנה בשו"ע לא התייחס לכך, אולם הרמ"א (ס"ו ש"כ סוף סעי' א' בהגה) הביא מחלוקת זו וכתב בסתם כדעת המתירים ובשם יש אוסרים דעת האוסרים, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק י"ב) בשם האליה רבה שהנכון להחמיר בזה וענבים שאיסור סחיטתם מן התורה כדעת היראים, ובשאר פירות שאיסור סחיטתם מדרבנן כדעת המקילים. וכן פסק בספר חזון עובדיה (שבת ד' עמ' קמ"א)